הַכֹּל לְשֵׁם שָׁמַיִם – דין זה שאסור להשתמש באשה לא נאמר כשעושה כן לשם שמים, ולכך הושבתי את נכדתי אצלי כדי לעשות נחת רוח לאמה שאני מחבב את בתה שהיא נכדתי, ולא לחיבת אישות:

משנה

המשנה ממשיכה בדיני הרחקה מעריות, באנשים ואופנים מסוימים: **לֹא יְלַמֵּד אָדָם רַוּוק** [–שאינו נשוי] **סוֹפְרִים** – לא ירגיל את עצמו להיות מלמד תינוקות של בית רבן, **וְכֵן לֹא תְּלַמֵּד אִשָּׁה סוֹפְרִים. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, אַף מִי שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה לֹא יְלַמֵּד סוֹפְרִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לֹא יִרְעֶה רַוּוק בְּהֵמָה**, שמא יתאוה לעבירה עם הבהמה. **וְלֹא יִישְׁנוּ שְׁנֵי רַוּוקִין בְּטַלִּית** [–בגד] **אַחַת**, שמא יבואו לידי משכב זכור. **וַחֲכָמִים מַתִּירִים** לרווק לרעות בהמה, וכן לשני רווקים לישן בטלית אחת, משום שישראל לא נחשדו על משכב זכור ובהמה:

גמרא

הגמרא מבארת טעם הדין הראשון שבמשנה שלא ילמד רווק תינוקות. מבררת הגמרא: **מַאי טַעְמָא. אִילֵימָא** טעם האיסור **מִשּׁוּם יְנוּקֵי** – שהרווק יבוא למשכב זכור עם התינוקות שמלמד, **וְהָתַנְיָא, אָמְרוּ לוֹ רבנן לְרַבִּי יְהוּדָה** שאין לאסור שני רווקים לישן בטלית אחת, **שֶׁלֹּא נֶחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל מִשְׁכַּב זָכוּר, וְלֹא** נחשדו **עַל** משכב **עִם הַבְּהֵמָה**. מבארת הגמרא: **אֶלָּא** הטעם שרָווק לא ילמד תינוקות **מִשּׁוּם אֲמָהָתָא דִּינוּקֵי** – שאמותיהם של התינוקות מצויות אצל המלמד מאחר שמביאות את בניהם לבית הספר ויש לחוש שהרווק יתגרה בהן. ומה **שֶׁאִשָּׁה** לא תלמד תינוקות, הטעם **מִשּׁוּם אֲבָהָתָא דִּינוּקֵי** – מחמת שחוששים על אבות התינוקות, שכשמביאים את בניהם לבית הספר יבואו לעבירה עמה:

שנינו במשנה: **רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר אַף מִי שֶׁאֵין כּוֹ'** לו אשה לא ילמד סופרים:

אִיבָּעְיָא לְהוּ: האם כוונת רבי אלעזר לאסור הוא על **מִי שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה** עתה **כְּלָל**, ואף שהיתה לו בעבר אשה ומתה אסור ללמד, והוסיף על תנא קמא שאסר רק באופן שלא נשא אשה מימיו. **אוֹ דִלְמָא** כוונת רבי אלעזר לאסור אף **בְּאוֹפֶן** שהוא נשוי אלא **שֶׁאֵינָהּ שְׁרוּיָה אֶצְלוֹ.**

הגמרא מביאה ראיה לפשוט את הספק: **תָּא שְׁמַע, אַף מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה וְאֵינָהּ שְׁרוּיָה אֶצְלוֹ לֹא יְלַמֵּד סוֹפְרִים:**

שנינו במשנה: **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר לֹא יִרְעֶה** רווק בהמה ולא יישנו שני רווקין בטלית אחת וחכמים מתירים: הגמרא מביאה ברייתא המבארת את טעמם של חכמים: **תַּנְיָא, אָמְרוּ לוֹ** חכמים **לְרַבִּי יְהוּדָה**, אנו מתירים לשני רווקים לישן בטלית אחת משום **שֶׁלֹּא נֶחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל מִשְׁכַּב זָכוּר.** ואנו מתירים לרווק לרעות בהמה משום **שֶׁלֹּא** נחשדו **עַל** משכב **עִם הַבְּהֵמָה:**

משנה

המשנה ממשיכה בדיני הרחקה מנשים למי שאומנותו בצרכי הנשים, ועוברת לענייני אומנויות נקיות שילמד אדם את בנו: **כָּל שֶׁעָסָקָיו עִם הַנָּשִׁים** לצורך פרנסתו והנשים צריכות לו, **לֹא יִתְיַחֵד עִם הַנָּשִׁים** אפילו עם הרבה, מפני שליבו גס בהן ורגיל עמהן ודן יחפו עליו. **וְלֹא יְלַמֵּד אָדָם אֶת בְּנוֹ אוּמָּנוּת** כזו שמביאתו להתעסק **עִם הַנָּשִׁים.**

מביאה המשנה סוגי אומנויות שראוי לאדם ללמד את בנו: **רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, לְעוֹלָם יְלַמֵּד אָדָם אֶת בְּנוֹ אוּמָּנוּת נְקִיָּה** – מחשש עבירות, **וְקָלָה** שאין בה טורח, ואל יאמר בלבו אומנות זו אינה מעשירה, אלא יבקש רחמים **וְיִתְפַּלֵּל לְמִי שֶׁהָעוֹשֶׁר וְהָעֳנִי כְּשֵׁלּוֹ** – להקדוש ברוך הוא, מפני **שֶׁאֵין אוּמָּנוּת** מסוימת **שֶׁאֵין בָּהּ עֲנִיּוּת וַעֲשִׁירוּת**, שבכל אומנות יכול להעשיר ממנה ויכול להעני ממנה, ואין הדבר תלוי בסוג האומנות שעוסק בה, **שֶׁלֹּא עֲנִיּוּת** באה **מִן הָאוּמָּנוּת, וְלֹא עֲשִׁירוּת** באה מן האומנות שעוסק בה, **אֶלָּא** הצלחתו באומנותו להיות עשיר, **הַכֹּל לְפִי זְכוּתוֹ** – מזלו.

רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר מוסיף **וְאוֹמֵר**, וכי **רָאִית מִימֶיךָ חַיָּה וָעוֹף שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אוּמָּנוּת** שהם עוסקים ה, **וְאפילו** שאין להם אומנות **הֵן מִתְפַּרְנְסִין שֶׁלֹּא בְּצַעַר**, ותמיד יש להם את צרכיהם. והדברים קל וחומר, **וָהֲלֹא** החיות והעופות **לֹא נִבְרְאוּ אֶלָּא לְשַׁמְּשֵׁנִי, וַאֲנִי** – האדם **נִבְרֵאתִי לְשַׁמֵּשׁ אֶת קוֹנִי** – הקדוש ברוך הוא, ואם כך **אֵינוֹ דִּין** – האם לא ראוי הוא **שֶׁאֶתְפַּרְנֵס שֶׁלֹּא בְּצַעַר**, והרי אני חשוב יותר מהם. **אֶלָּא** – שהסיבה שהאדם מתפרנס בצער היא, משום **שֶׁהוֹרַעְתִּי מַעֲשַׂי** – עשיתי מעשים רעים, **וְלכן קִפַּחְתִּי** – קיצרתי **אֶת פַּרְנָסָתִי** שאני צריך להצטער על זה.

אַבָּא גּוּרְיָן אִישׁ צִדְיָן אוֹמֵר מִשּׁוּם אַבָּא גּוּרְיָא, לֹא יְלַמֵּד אָדָם אֶת בְּנוֹ אומנות שיכול להכשל בגזל מאחרים. ואלו הם האומנויות, **חַמָּר** – בעל חמור הנושא משאות. **גַּמָּל** – בעל גמל הנושא קרון. **קַדָּר** – בעל קרון. **סַפָּן** – מנהיג ספינות בים. **רוֹעֶה** בהמות, **וְחַנְוָנִי** – בעל חנות לממכר מזון. **שָׁאוּמָּנוּתָן** של אלו היא **אוּמָּנוּת** של **לִיסְטִים** – שודדים, שאלו המסובבים בדרכים ולנים שם לוקטים עצים ופירות מן הכרמים בגזל, וכן פעמים נשכרים הם לבני אדם ועוברים על התנאי שסיכמו ביניהם. והרועה בהמותיו מעבירן לרעות בשדות של אחרים, והחנוני נוהג לערב מים ביין ואבנים קטנות בחיטים.

רַבִּי יְהוּדָה חולק **וְאוֹמֵר מִשְּׁמוֹ** של אבא גוריא, **הַחַמָּרִין רוֹבָן רִשְׁעִים**, מפני שהם מורגלים בגניבות.

וְהַגַּמָּלִין – מי שאומנותו בגמלים **רוֹבָן כְּשֵׁרִין**, מפני שנמצאים הרבה במדבריות שזהו מקום סכנה של גדודי חיות ושודדים, ומתוך כך יראים לנפשם ומשברים לבם להקדוש ברוך הוא.

הַסַּפָּנִין – מי שאומנותו בהנהגת ה ספינה, **רוֹבָן חֲסִידִים**, שיראים מאד, מפני שהים מקום סכנה יותר מהמדבר.

טוֹב שֶׁבָּרוֹפְאִים, אַף הטוב ביותר, לְגֵיהִנֹּם – סופו שיירש גיהנם, מפני שאינו משבר לבו לקדוש ברוך הוא, כיון שאינו ירא שיהיה חולה, שאוכל מאכלים בריאים. ועוד, מפני שפעמים הורג נפשות על ידי רפואה לא נכונה, ופעמים שבידו להציל עני, ואינו מצילו מפני שאין לו כסף לשלם לו.

וְהַכָּשֵׁר שֶׁבַּמַּצָּחִים – אפילו השוחט המומחה ביותר, **שׁוֹתְפוֹ שֶׁל עַמָּלֵק** ועושה כמעשיו, שהרי באות לידיו בהמות ספקי טריפות והוא מאכיל את הקונים כדי לא להפסיד ממונו.

רַבִּי נְחוֹרַאי אוֹמֵר, מַנִּיחַ אֲנִי כָּל אוּמָּנוּת שֶׁבָּעוֹלָם וְאֵינִי מְלַמֵּד אֶת בָּנַי אֶלָּא רק **תּוֹרָה**, מפני **שֶׁאָדָם אוֹכֵל מִשְׂכָּרָהּ** של התורה **בָּעוֹלָם הַזֶּה וְהַקֶּרֶן** [–עיקר השכר] **קַיֶּמֶת לוֹ לָעוֹלָם הַבָּא. וּשְׁאָר כָּל אוּמָּנוּת אֵינָן כֵּן** כמו התורה, **שהרי כְּשֶׁאָדָם בָּא לִידֵי חוֹלִי אוֹ לִידֵי זִקְנָה אוֹ לִידֵי יִסּוּרִין וְאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲסוֹק בְּמְלַאכְתּוֹ** מחמת זאת, **הֲרֵי הוּא מֵת בָּרָעָב**, שהרי אין לו מהיכן להתפרנס. **אֲבָל הַתּוֹרָה אֵינָהּ כֵּן, אֶלָּא מְשַׁמַּרְתּוֹ מִכָּל רָע בְּנְעוּרוֹתָיו** – בצעירותו, **וְאף** שבא לידי זקנה או יסורים **וְאינו יכול** לעסוק בה **נוֹתֶנֶת לוֹ אַחֲרִית וְתִקְוָה בְּזִקְנוּתוֹ** שאוכל ממתן שכרה שעסק בה בנעורותו. והראיה לזה, שהרי **בְּנְעוּרוֹתוֹ מַהוּ אוֹמֵר** – מה נאמר עליו (ישעיהו מ לא), 'וְקַוֵּי ה' יַחֲלִיפוּ כֹחַ יַעֲלוּ אֵבֶר כַּנְּשָׁרִים יָרוּצוּ וְלֹא יִיגְעוּ יֵלְכוּ וְלֹא יִיעָפוּ', והיינו שכשמקוה לה' בצעירותו יתן לו ה' תוספת כח. **וּבְזִקְנוּתוֹ מַהוּ אוֹמֵר** – מה נאמר עליו, 'עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיכָה דְּשֵׁנִים וְרַעֲנַנִּים יִהְיוּ' (תהלים צב טו), והיינו שאף בזקנותו שאינו יכול לעסוק בתורה עוד יניב פירות ויאכל משכר לימוד התורה שלמד בנעורותו.

וְכֵן הוּא – הפסוק **אוֹמֵר בְּאַבְרָהָם אָבִינוּ** 'וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַה' בֵּרַךְ **אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל**' (בראשית כד א), והיינו שאברהם נתברך אף לעת זקנותו מחמת שהיה עוסק בתורה, **שהרי מָצִינוּ שֶׁעָשָׂה** – קיים **אַבְרָהָם אָבִינוּ אֶת כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ עַד שֶׁלֹּא** – עוד לפני **שניתְּנָה** התורה, **שֶׁנֶּאֱמַר** (בראשית כו ה) 'עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתַי חֻקּוֹתַי וְתוֹרֹתָי', הרי שקיים את כל מצוות ה'.

המשך בעמוד סט

גמרא

הגמרא מביאה ברייתא מענין מי שעסקיו עם הנשים: תָּנוּ רַבָּנָן, כָּל שֶׁעֲסָקָיו עִם הַנָּשִׁים סוּרוֹ רַע – מנהגו רע, ולכן לא יתחבר עם אנשים כגון אלו. ואלו הן, כְּגוֹן הַצּוֹרְפִים בזהב ומכינים תכשיטים לנשים, וְהַסָּרְיָיקִים – הסורקים בגדים לנשים, וְהַנַּקָּרוֹת – המנקרים את הריחיים שהנשים טוחנות בהם, וְהָרוֹכְלִין – המוכרים בשמים לנשים, וְהַגַּרְדִיִּים – אורגי בגדים לנשים, וְהַסַּפָּרִים שהנשים מוליכות את הילדים אליהם, וְהַכּוֹבְסִים בגדים, וְהָאָרֵג – מקיז דם, וְהַכַּבָּלָן – מחמם מרחצאות, וְהַבּוּרְסְקִי – מעבד עורות למלבושי ומנעלי הנשים. אֵין מַעֲמִידִים מֵהֶם – מהאנשים המוזכרים כאן לֹא מֶלֶךְ, וְלֹא כֹּהֵן גָּדוֹל.

שואלת הגמרא: מַאי מַעְמָא לא מעמידים מהם מלך. משיבה הגמרא: לֹא אין הטעם מִשּׁוּם דְּפַסְלִי – שהם פסולים בעצמם, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּזִיל אוּמָנוּתַיְיהוּ – אומנותם זולה ואינה מכובדת.

הגמרא מביאה ברייתא המדברת בגנות מקיז הדם: תָּנוּ רַבָּנָן, עֲשָׂרָה דְּבָרִים נֶאֱמְרוּ בְּגָרֵע – מקיז דם. א. מְהַלֵּךְ עַל צִידּוֹ – הולך בקומה זקופה כדרך בעלי גאוה, ב. וְרוּחוֹ נָפָה – מתגאה, ג. וְנִתְלֶה וְיוֹשֵׁב – כאשר רוצה לישב הוא נסמך על דבר אחר וכך מתיישב כדרך בעלי גאוה, ד. וְעֵינוֹ צָרָה – קמצן בממונו, ה. וְעֵינוֹ רָעָה – נותן עינו על הבריאים שיחלו כדי שיצטרכו לו להקיז דמם, ו. אוֹכֵל הַרְבֵּה – רגיל לאכול כל יום אצל כמה אנשים, ז. וּמוֹצִיא בבית הכסא קִימְעָא [–מעט], כיון שרגיל הוא לאכול מאכל בריאים עם האנשים שמקיזים אצלו את דמם, ח. וְחָשׁוּד עַל הָעֲרָיוֹת כיון שרגיל הוא אף אצל הנשים להקיז דמם, ט. וְחשוד עַל הַגָּזֵל שהרי הנשים שמשלמות לו גוזלות מבעליהן את הכסף ליתן לו, י. וְחשוד עַל שְׁפִיכוּת דָּמִים, שלפעמים הוא מקיז הרבה דם ולא נשאר רביעית דם אצל האדם שממנו הקיז.

הגמרא חוזרת לנידון שבמשנתינו לענין האומנות שאותה ילמד לבנו: דָּרַשׁ בַּר קַפָּרָא, לְעוֹלָם יְלַמֵּד אָדָם אֶת בְּנוֹ אוּמָּנוּת נְקִיָּה וְקַלָּה. שואלת הגמרא: מַאי הִיא אומנות זו שהיא נקיה וקלה. משיבה הגמרא: אָמַר רַב יְהוּדָה,

מַחֲטָא דְּתַלְמִיוּתָא – מעשה רקמה העשוי כתלמים של מחרישה.
מביאה הגמרא ברייתא מענין אומנויות מעולות ופגומות: תַּנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר, אֵין לְךָ אוּמָּנוּת שֶׁעוֹלֶבֶת [–שבטילה] מִן הָעוֹלָם, שבכל האומנויות יש צורך, אך אַשְׁרֵי מִי שֶׁרוֹאֶה אֶת הוֹרָיו שילדוהו, ואת בניו, שעוסקים בְּאוּמָּנוּת מְעוּלָּה, וְאוֹי לוֹ לְמִי שֶׁרוֹאֶה אֶת הוֹרָיו ובניו בְּאוּמָּנוּת פְּגוּמָה. וממשיכה הברייתא שכן מנהג העולם, שהרי אִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם להתקיים בְּלֹא בַּסָּם – מוכר בשמים שהיא עבודה מעולה, וּבְלֹא בּוּרְסְקִי – מעבד עורות של בהמות שהיא עבודה פגומה, ושניהם נצרכים שיהיו בעולם, אך אַשְׁרֵי מִי שֶׁאוּמָּנוּתוֹ בַּסָּם, שזכה לעסוק במלאכה מעולה, וְאוֹי לוֹ מִי שֶׁאוּמָּנוּתוֹ בּוּרְסְקִי, שעוסק במלאכה פגומה.
וכמו כן בשאר עניינים שבעולם, שהרי אִי אֶפְשָׁר לָעוֹלָם להתקיים בְּלֹא זְכָרִים וּבְלֹא נְקֵבוֹת, ושניהם נצרכים שיהיו בעולם, אַשְׁרֵי מִי שֶׁזכה וּבָנָיו זְכָרִים וְאוֹי לוֹ לְמִי שֶׁלא זכה וּבָנָיו נְקֵיבוֹת.
מסיימת הברייתא: רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר לְעוֹלָם יִלְמֹד אָדָם לִבְנוֹ אוּמָּנוּת נְקִיָּה – מחשש עבירות, וְקַלָּה, ואל יאמר בלבו שאומנות זו אינה מעשירה את העוסק בה, אלא יַבְקֵשׁ רַחֲמִים ויתפלל לְמִי שֶׁהָעוֹשֶׁר וְהַנְּכָסִים שֶׁלּוֹ [–להקדוש ברוך הוא], מפני שֶׁאֵין עֲנִיּוּת באה מִן הָאוּמָּנוּת וְאֵין עֲשִׁירוּת באה מִן הָאוּמָּנוּת שעוסק בה, אֶלָּא הכל שייך לְמִי שֶׁהָעוֹשֶׁר שֶׁלּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (חגי ב ח) 'לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נְאֻם ה' צְבָאוֹת', שהעושר שייך להקב"ה:
שנינו במשנה: רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר הֵאִם רָאִיתָ מִימֶיךָ חיה ועוף שיש להם אומנות שהם עוסקים בה, ואפילו שאין להם אומנות הן מתפרנסין שלא בצער, ותמיד יש להם את צרכיהם:
הגמרא מביאה ברייתא שדברי רבי שמעון בן אלעזר מבוארים בה יותר: תַּנְיָא, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִימַי לֹא רָאִיתִי צְבִי שהוא קַיָּץ – מייבש תאנים בשדה, וַאֲרִי שהוא סַבָּל – נושא משאות, וְשׁוּעָל שהוא חָנְוָנִי – מוכר בחנות, ואפילו שאינם עוסקים במלאכה הֵם מִתְפַּרְנְסִים שֶׁלֹּא בְּצַעַר. וְהֵם – החיות הללו לֹא נִבְרְאוּ אֶלָּא בשביל לְשַׁמְּשֵׁנִי, וַאֲנִי נִבְרֵאתִי לְשַׁמֵּשׁ אֶת קוֹנִי – הקדוש ברוך הוא, ואם כן הדברים קל וחומר, וּמָה אֵלּוּ שֶׁלֹּא נִבְרְאוּ אֶלָּא לְשַׁמְּשֵׁנִי מִתְפַּרְנְסִים שֶׁלֹּא בְּצַעַר, וַאֲנִי שֶׁנִּבְרֵאתִי לְשַׁמֵּשׁ אֶת קוֹנִי – את הקדוש ברוך הוא, אֵינוֹ צריך להיות הדין שֶׁאֶתְפַּרְנֵס שֶׁלֹּא בְּצַעַר. ואם כן מדוע באמת האדם עמל לפרנסתו יותר מהחיות, אֶלָּא מפני שֶׁהֵרָעוֹתִי אֶת מַעֲשַׂי, ולכן קִיפַּחְתִּי – קיצרתי אֶת פַּרְנָסָתִי שאני צריך להצטער עליה, שֶׁנֶּאֱמַר (ירמיה ה כה) 'עֲוֹנוֹתֵיכֶם הִטּוּ אֵלֶּה וְחַטֹּאותֵיכֶם מָנְעוּ הַטּוֹב מִכֶּם', משמע שהעוונות גרמו לאדם שיצטרך לעמול לפרנסתו ומזונותיו.
שנינו במשנה: רַבִּי נְהוֹרַאי אוֹמֵר מַנִּיחַ אֲנִי כָּל אוּמָּנוּת וְכוּ' שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה, שאדם אוכל משכרה בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא:
הגמרא מביאה ברייתא שדברי רבי נהוראי מובאים בה באופן שונה: תַּנְיָא רַבִּי נְהוֹרַאי אוֹמֵר, מַנִּיחַ אֲנִי כָּל אוּמָּנוּת שֶׁבָּעוֹלָם וְאֵינִי מְלַמֵּד אֶת בְּנִי אֶלָּא תּוֹרָה, מפני שֶׁכָּל אוּמָּנוּת שֶׁבָּעוֹלָם אֵין עוֹמֶדֶת לוֹ – לא מועילה לו אֶלָּא בִּימֵי יַלְדוּתוֹ – בצעירותו כאשר יש לו כח לעבוד, אֲבָל בִּימֵי זִקְנוּתוֹ שכבר אין לו כח לעבוד חֲרֵי הוּא פוסק ממלאכתו וממילא הוא מוּטָל בָּרָעָב, אֲבָל הַתּוֹרָה אֵינָהּ כֵּן, שהיא עוֹמֶדֶת – מועילה לוֹ לָאָדָם בְּעֵת יַלְדוּתוֹ – בצעירותו, וְנוֹתֶנֶת לוֹ אַחֲרִית וְתִקְוָה בְּעֵת זִקְנוּתוֹ, שהרי שכר התורה מגיע לאדם לאורך ימים, וגם כשאינו יכול לעסוק בה מפני זקנותו או חוליו, אוכל בשכר מה שעסק בה מקודם.
וכן מבואר בפסוקים, בְּעֵת יַלְדוּתוֹ מַהוּ אוֹמֵר (ישעיהו מ לא) 'וְקוֵי ה' יַחֲלִיפוּ כֹחַ יַעֲלוּ אֵבֶר כַּנְּשָׁרִים יָרוּצוּ וְלֹא יִיגְעוּ יֵלְכוּ וְלֹא יִיעָפוּ', הרי שבצעירותם שיש להם כח ועוסקים בתורה הם יקבלו שכר, וּבְזִקְנוּתוֹ מַהוּ אוֹמֵר (תהלים צב טו) 'עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה דְּשֵׁנִים וְרַעֲנַנִּים יִהְיוּ', הרי שאף בעת שיבתם הם יצמיחו צמח ויקבלו שכר על התורה שלמדו בצעירותם:

הדרן עלך עשרה יוחסין וסליקא לה מסכת קידושין:

אגרות קודש

ב"ה, י"ט אייר, תשי"ח
ברוקלין

שלום וברכה!

מאשרים בזה קבלת מכתביו מימי כח ניסן (ב' מכ') א, ח, יא, יב אייר.

במ"ש אודות הנהגתו עם פלונית תי' וכו' וכיו"ב - כבר ידועה הוראת רבותינו נשיאינו שהעיקר בכגון דא הוא הבאתם הענינים לידי פועל בדרכי נועם. אבל אין זה אומר כלל, שיש לוותר על הדברים הנוגעים ביר"ש וכיו"ב, וביחוד בשטח החינוך, שכל תנועה ושינוי נוגע לעשיריות תלמידים ותלמידות - העומדים לבנות בתים בישראל ולהעמיד הבתים באופן מתאים לחינוכם. וד"ל.

ובנוגע אליו לעצמו, כבר כתבתי מקודם, שאשרי חלקו שהשגחה עליונה העמידתו על חלק היפה, ביסוס והתפתחות מוסדות רבותינו נשיאינו במדינה... והרי הנשיא - וצדיקים בכלל - דומים לבוראם שאין באים בטרוניא עם השלוחים שלהם, ומעוררים ר"ר וממשיכים הכחות בכדי שהשלוחים יוכלו למלאות שליחותם בכי טוב, וק"ל.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ולבשו"ט בכל האמור.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר